

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Sciences

p-ISSN:1300-9702 e-ISSN: 2149-3243

SANAL KİMLİKLER VE SANAL AİDİYET

Virtual Identities and Virtual Belonging

Yıldız YAVUZ¹

¹Dr. yldzyavuz01@gmail.com, orcid.org/ 0000-0001-6133-0466

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:

29.06.2024

Kabul/Accepted:

06.09.2024

DOI:

10.18069/firatsbed.1507349

Anahtar Kelimeler

Sanal Kimlik, Sanal
Cemaatler, Aidiyet, Sanal
Aidiyet, Dijital Sosyoloji

Keywords

Virtual Identity, Virtual
Communities, Belonging,
Virtual Belonging, Digital
Sociology

ÖZ

Değişen ve gelişen dünyada toplumsal etki alanları da değişim göstermektedir. Bilgisayarların icadı ve internetin kullanımıyla insanların yeni ortamlara yolculuğu başlamıştır. Bireyler, artık başta kimlik olmak üzere her türlü sanal karakter oluşturma ve geliştirme şansına sahip olmakta, bunu dijital kodlar sayesinde dış dünyaya aktarmaktadırlar. Kimlik aracılığıyla üyesi olunan sanal mecralar, artık her alana sirayet eden bir yapıya dönüşmüştür. Kimlik, gerçekte karşılığı olan ve çok az değişim gösteren yönleri olmasına rağmen sanallık, kimliğin bu unsurunu değişime uğratmaya başlamıştır. Zaman ve mekânın ötesine geçilmesi sanal alandaki kimliğe, istenilen özelliklerin eklenip çıkarılarak yapılandırılabilen bir hal kazandırmıştır. Toplumlardaki topluluk özellikleri ve gruplaşmaların sanala aktarıldığı görülmektedir. Bu sayede toplumdaki gibi belirli bir amaç için bir araya gelen gruplar, sanal cemaatler kavramını oluşturmuştur. Sanal topluluklara üye olmak aidiyetle ilişkilendirilebilen yeni bir olgudur. Sanal kimliğin sunduğu bu yeni özelliği sanal aidiyet olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır. Bu çalışmada sanallık çalışmalarında vurgulanan yalnızlık ve toplumdan uzaklaşılma gibi sonuçların aksine sanal aidiyet olgusuna yer verilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın konusu sanal kimlikler ve aidiyet temeline şekillenmektedir. Bu noktada çalışmanın dijitalleşen dünyada yeni boyut kazanmaya başlayan böyle bir konunun çalışılmasının alana önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ABSTRACT

In our changing and developing world, areas of social impact are also evolving. With the advent of computers and the internet, individuals have begun exploring new virtual environments. People now have the opportunity to create and develop virtual identities, conveying them through digital codes. Although real-world identities have stable elements, virtual identities are transforming, transcending time and space. Virtual identity can now be structured by adding or removing desired attributes. Social characteristics and group formations are being transferred to the virtual realm, forming virtual communities. Membership in these virtual communities, associated with a sense of belonging, represents a new phenomenon called virtual belonging. This study highlights virtual belonging, contrasting with the often-discussed outcomes of isolation and detachment from society in virtuality studies. The focus is on virtual identities and belonging, aiming to make a significant contribution to the field in our digitizing world. By exploring such a topic, which is gaining new dimensions, this study seeks to provide valuable insights into the evolving nature of social connections and identity in the digital age.

Atıf/Citation: Yavuz Y. (2024). Sanal Kimlikler ve Sanal Aidiyet. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 3, 1573-1586.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Yıldız YAVUZ, yldzyavuz01@gmail.com

1. Giriş

Günümüzde, sabah uyanılan andan akşam yatıncaya kadar devam eden süreçte, sanal sistemin önemli bir hakimiyeti yaşanmaktadır. Teknolojik gelişmelerin sunduğu etkiler hayatın her alanında ve hatta vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Artık dijital dünyanın kapılarından içeri geçirilmeyen çok az zaman vardır. İster her an elden düşürülmeyen telefonlar olsun ister bilgisayar ya da tablet gibi teknolojik araçlar olsun artık iletişimin büyük çoğunluğu bu vasıtayla sunulan sanal etkileşim ile sağlanmaktadır. Gündelik mesajlar, paylaşımlar, araştırmalar gibi özelliklerle sanal mecraların birer parçası olmak kaçınılmaz bir hal almıştır. Bununla birlikte sosyal medya platformlarına kullanıcı olarak katılırken kimliğin istenildiği gibi düzenlemesine olanak tanıyan, sanal ancak doğru bilgi içermeyebilen yeni kimlikler yeni sorunları da beraberinde getirmektedir.

İnsanoğlu gelişmeler ile hayatını kolaylaştırmaktadır. Ama hayata kolaylık sağlayan bu yeni unsurlar beraberinde çözülmesi gereken sorunları da getirmektedir. Teknolojinin sağladığı kolaylıkların yanında teknolojinin neden olduğu sorunlar da ilk zamanlardan beri tartışılan bir argüman olagelmıştır. Teknolojik gelişmelerin, her geçen gün etki alanı genişlemekte, buna bağlı olarak tartışmaların şiddeti de artış göstermektedir. Yapılan pek çok çalışma, teknolojinin olumlu ve olumsuz yönlerinin olduğunu ortaya koymaktadır (Armağan, 2013, Karagülle ve Çaycı, 2014, Girgin, 2018, Zinderen, 2020, Arı, 2022). Teknolojinin neden olduğu sorunlara odaklanırken yeni ortamın sunduğu olumlu etkilerinin de olduğu unutulmamalıdır. Sanal kimlikle ilgili yapılan çalışmalarda vurgulanan yabancılaşma, yalnızlaşma ve toplumdan soyutlanma gibi sorunlar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra sanal toplulukların kullanıcılara toplumsal aidiyet duygusu konusunda hizmet ettiği de unutulmamalıdır. Bu durum, dijital sosyoloji ve sanal cemaat kavramlarıyla birlikte tartışılması gereken önemli bir konu olarak varlığını hissettirmektedir.

Dijital teknolojiler, gelişmiş ülkelerde fazlaca kullanılan ve gelişmekte olan ülkelerin ise artan bir yaygınlıkla kullandıkları araçlardır. Dijitallik, dünyada giderek fazla sayıdaki bireylerin yaşamlarında merkezi bir konuma gelmiştir. 1980'ler ile başlayan kişisel bilgisayar serüveni ve 1990'lar ile internetin gelişiminin de katılımıyla dijital teknolojiler hızlı bir devrim kazanmıştır. İnternetin gelişimi ile birlikte “bilgi iletişim teknolojileri”, “siber teknolojiler”, “dijital teknolojiler”, “yeni dijital medya” gibi isimlendirmeler almıştır. Günlük hayatın birçok noktasında etkin olan dijital teknolojiler, aile ve yakın ilişkiler, boş zaman aktiviteleri, ücretli işler, eğitim, ticaret ve kitle medyasının sunulma ve tüketilme şekillerini etkilemektedir. Yeni dijital medya teknolojileri, toplumlarda günlük hayat ve sosyal ilişkiler üzerinde derin bir etki yaratmaktadır. Dünyanın dört bir yanındaki insanlar, dijital medya ve ağlar aracılığıyla benzeri görülmemiş şekillerde birbirine bağlanabilmektedir. Dijital ağlar üzerinden hızlı ve etkili bilgi akışı sağlanabilmektedir (Lupton, 2013: 1). Dijital ortamda bilginin oluşumu aktarımı ve yeni bağlantıların oluşması, vb. veriler üzerinden sağlanmaktadır. Dijital sosyoloji çalışmaları, bir yandan sanalda var olan sosyal ilişkilerin anlaşılması ile ilgilenirken bir yandan da sosyal olanın dijital etkisinin anlaşılması ile ilgilenmektedir. Artış gösteren sanallık, dijital sosyoloji alanında yapılan çalışmaların giderek önem kazanmasına sebep olmaktadır. Dijital alan ile ilgili ilk çalışmalar sanallık ve gerçeklik tartışmaları üzerinden bir ayırım yapmaya odaklanırken yeni çalışmalar gerçeklik ve sanallık arasındaki geçişkenliğin artması ve dijital teknolojinin yaygınlaşması ile bu konudaki tartışmaların geçerliliğini ortadan kaldırmaktadır. Sanal topluluklarla birlikte iletişimin yüz yüze etkileşimden dijital teknolojilerin aracılığıyla gerçekleşen etkileşime geçmesi gibi faktörler, eski tartışmaları etkisiz kılmaktadır. Sanal toplulukların da toplumsal gruplar gibi etkileri olduğu yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir (Zhao & Wang, 2023: 314). Çevrimiçi ve çevrimdışı etkileşimler birbirinden ayrılamaz duruma geldiği için dijital ile gerçek olan arasındaki ayırımın keskinliğini kırmaktadır. Böylece sanal toplulukların araştırılması en az gerçek toplumların araştırılması kadar önem kazanan bir olgu haline gelmektedir.

Yeni iletişim teknolojileri, hayal edilen saf bilimsel ve teknolojik mantık alanından sıyrılmakta, gerçek dünyanın düzensizliği içinde yer edinmekte ve yayılmaktadır. Bu durum olası tehdit ve tehlikeleri teknolojik gelişmelerin içerisinde saklama sorununu da beraberinde getirmektedir. Bu bakımdan teknolojik gelişmeler, yeni bir kimlik kazanmakta ve mutlak güç sahibi konumuna gelebilmektedir (Robins, 2013: 27). Yaşanan gelişmeler teknolojinin kendisine sınırsız bir güç ve yeni bir kimlik kazandırdığı gibi sanal kimlik ile de kullanıcılarına benzer bir özellik vermektedir. İsteğe göre düzenlenen kimlikler bireylere sınırsız bir alan kazandırmaktadır. Yeni kimliklerin oluşum rahatlığı birçok tehdit ve tehlikeye de kaynaklık edebilmektedir. Aynı zamanda bireylerin istediği bir topluluğa katılımını ve üyesi olduğu bu yeni gruba aidiyet kazanmasını destekleyebilmektedir.

Çalışmanın konusu dijitalleşen dünya ve sanal kimliğin oluşturduğu sanal aidiyet olgusudur. Bu çoğu çalışmanın aksine içine kapanık olan kişilere dahi, bir topluluğa üye olma ve toplumsal aidiyet duygusunu gerçekleştirmenin alternatif bir yolunu sunmaktadır. Howard Rheingold (1993) sanal cemaat kavramı bu bağlamda hayali özelliklerinden arınıp gerçekleşmesinin olanaklı olduğu bir dünya yaratmaktadır. Sanal kimlikler de artık bireyin bir kimliği olmakta ve toplumsal alanda etkisi olan bir kavrama dönüşmektedir. İster sanal ortam olsun ister toplumun kendisi olsun sosyalleşme için sanal kimlikler iki yönlü çalışan bir yapıya bürünmektedirler. Sanal kimlik; siber uzayda var edilen ama arka planda bireyden, toplumdaki ve gerçekliğin kendisinden beslenen ama aynı zamanda sanal alanın etkilerini de taşıyan özellikler barındırmaktadır. Sanal kimliğin bu özellikleri onu sosyolojik çalışmaların argümanı haline getirmektedir. Dijital sosyoloji alanı ise bu tür dijital konuların çift yönlü etkilerini araştıran yeni bir alt disiplini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı sanal kimliğin sanal topluluklarla oluşturduğu etkinin anlaşılabilmesi ve sanal aidiyet ile bireylerin toplumsal aidiyet hissini karşılandığı vurgusudur. Literatürde mevcut çalışmalar üzerinden sanal kimlik konusu ve etkileri aktarılarak sanal aidiyet kavramına ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalar da sanallığın aidiyet ilişkisi saptanmıştır. Sanal aidiyet kavramının, sanal cemaat ve sanal topluluklara dahil olması ile ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır. Sanal kimliğin, inşa edilebilir yapısı onu sanal grup ve topluluklara katılımı kolaylaştıran bir unsur haline getirmektedir. Bir gruba dahil olma ise bireyin sosyalleşmesini sağlamaktadır. Bu sanal sosyalleşme ise aidiyet ihtiyacının giderilmesine bir alternatif olabilmektedir. Bu sayede birey gerçek hayatta herhangi bir sebepten elde edemediği bir gruba, topluluğa ait olma ve aidiyet duygusunu gerçekleştirebilmektedir.

Dijitalleşen toplumların araştırılması dijital sosyoloji ile çalışma alanı bulmaktadır. Sanal kimlik, sanal cemaat gibi kavramların araştırılması da bu bağlamda önemli olmaktadır. Bu kavramların anlaşılabilmesi için öncelikle kimlik kavramının açıklanmasına yer verilmelidir. Sonrasında kimliğin sanallaşması için kazandığı yeni anlam ile sanal kimlik kavramına değinilmelidir. Sanal kimliklerle birlikte oluşan sanal topluluk ve sanal grupların anlaşılabilmesi için de sanal cemaatler önemli olmaktadır. Bu kavramların sonucunda ise sanal topluluklara dahil olma ve sanal aidiyet kavramına ulaşılabilir. Bütün bunların sonucunda çalışmanın konusu ve amacı birbirine ilintili bir şekilde gerçekleştirilmiş olacaktır.

2. Dijital Sosyoloji

Dijital sosyoloji ilk olarak Jonathan R. Wynn tarafından 2009 yılında “Digital Sociology: Emergent Technologies in the Field and the Classroom” adı makalesinde yer verilmiştir. Medya ile ilgili verdiği dersler neticesinde makalesinin şekillendiğini belirtmektedir. Ona göre yeni gelişmeler dijital alan sosyolojisini kaçınılmaz kılmaktadır. Teknolojik gelişmeler, sanallık olgusunun motor gücünü oluşturmaktadır. Toplumsal etki bağlamında dijitalliğin sosyolojisini yapmak artık elzem bir konu olmuştur (Wynn, 2009: 454, 456). Teknolojik gelişmeler ışığında dijital sosyoloji çalışmalara konu edilmiş bir alt disiplin haline gelmiştir.

Dijital sosyoloji; dijital teknolojilerin etkisinin, gelişiminin ve kullanımının, sosyal dünyalara ve benlik kavramlarına nasıl dahil edildiğinin araştırılmasını, analiz edilmesini ve anlaşılmasını sağlamaktadır. Dijital sosyoloji, insanların dijital medya teknolojilerini kullanma biçimlerinin benlik algılarını, bedenlerini ve sosyal ilişkilerini nasıl şekillendiği ile ilgilenmektedir. Dijital medyanın sosyal kurumların ve sosyal yapıların oluşturulmasında veya yeniden üretilmesindeki rolünü de araştırılmasını konu edinmektedir (Lupton, 2013, s. 4). En kapsamlı haliyle sanal ortamda gerçekleşen olay ve olguların gerek sanal ortamdaki etkisi olsun gerek toplumsal alan yansımaları olsun dijital sosyolojinin çalışma konusunu ifade etmektedir.

Dijital dünya ve sosyal medya ile birlikte artık toplumsal hayat pratikleri yeniden oluşturulmaktadır. Dijital ortamın toplumsal alana etkisi her geçen gün daha da artmaktadır. Yeni olan bu dijitalleşme de sosyolojide araştırma alanı bulmuştur. Araştırmacılar tarafından, sosyal ağların sağladığı dijitalleşme, bireyler arası iletişim ve ilişkiyi ayrı bir alan olarak değil toplumsal konular içerisinde araştırılmıştır. Dijital dünya ve dijital olmayan toplumsal alan arasındaki etkileşimin nasıl anlaşılacağı dijital sosyolojinin temel konusunu oluşturmaktadır. Hem metodolojik yöntem bakımından hem de araştırmacının sosyal medya ile birlikte kullanıcı ve araştırmacı olması bu alandaki çalışmaların henüz tam çözülmemiş sorularının başında gelmektedir (Atalay Güneş, 2017: 90,91,97).

Dijital sosyolojinin araştırma alanı; dijital teknolojilerin etkisi, gelişimi ve kullanımı ile bunların sosyal dünyaya ve benlik kavramına nasıl entegre edildiğini araştırma, analiz etme ve anlamayı amaçlamaktadır. Sosyologlar, 1980'lerin ortalarında bilgisayar teknolojilerinin genişleyen kullanımından bu yana çeşitli sosyal

meseleleri araştırmışlardır. Yapılan araştırmalar ile çevrimiçi topluluklar, siber uzay ve sanal kimliklerle ilgili pek çok sosyal konuya değinilmiştir. Yürütülen araştırmalar, "siber sosyoloji", "dijital sosyoloji", "internet sosyolojisi", "çevrimiçi topluluklar sosyolojisi", "sosyal medya sosyolojisi" ve "siber kültür sosyolojisi" gibi çeşitli isimlendirmeler altında farklı ilgi alanlarına yayılmıştır (Lupton, 2013:5). Dijital sosyoloji internetin gelişimine paralel çalışmalara başlanılan ve siber ortama yönelik çalışmalarla ilgilenmiştir. Bu çalışmalar sanal ortamın toplumsal ortama etkisi ve entegre olan problemlerin belirlenmesine yöneliktir.

Sosyolojinin bir alt disiplini olan dijital sosyoloji yeni bir alan olmakla birlikte genel sosyolojiden özellikle zaman ve mekân bağlamında ayrılmaktadır. Eskiden distopya olarak değerlendirilen bir zamana ve mekâna geçişin kapıları sanallık ile açılmıştır. Bir bilim olma kaygısı güden klasik sosyolojiden bu bağlamda ayrıştığı düşünülmektedir. Özellikle metodolojik bağlamda çokça eleştirisi yapılan bir alan olarak başlangıç yapmıştır. Bütün bunların yeni bir alana geçiş yapmanın getirdiği bilinmedik olana duyulan kaygıyla ilintili olması da muhtemel görülmektedir. Wynn (2009: 450) dijital sosyolojinin, genel sosyoloji disiplini içerisinde soğuk bir şekilde karşılandığını açıklamıştır. Çünkü genel sosyolojiyle karşılaştırıldığında bilimle örtüşmediği düşünülmektedir. Aynı zamanda genel metodolojik yöntemlerin kullanılmasına da uygun olmadığı ifade edilmiştir. Sanal verilerin araştırılmasında bu problemle karşılaşılması bu durumu doğrulasa da her türlü yenilik benzer sonuçlar doğurabilmektedir.

Dijital sosyoloji, yeni teknolojik gelişmeleri ve bunların toplumsal süreçleri nasıl şekillendirdiğini temellendirmeye çalışmaktadır. Ayrıca bu süreçlerden nasıl etkilenildiğini ve giderek daha fazla yaygınlaşan etkisini ele almaktadır. Tahmin edilenin aksine dijital sosyoloji çalışmaları çok yeni bir alan değildir. Alanda yapılan çalışmalar bilenenenden daha eskidir. İlk makalelerden biri 1980'lerin sonunda yayımlanmıştır. Sosyoloji temelinde tartışılan çalışmalar yapay zekâ ve bilgisayar teknolojileri ile ilgili ilk çalışmalardır (Fussey & Roth, 2020, s. 661-662). Teknolojik gelişmelerin toplumsal tezahürleri sosyoloji için önemli bir araştırma problemine dönüşmektedir. Siber alanda yapılan etkileşimler de bu bakımdan önemli olmaktadır.

Dijitalleşmenin yaygınlaşması ile birlikte toplumsal alanın da dijitalleştiği görülmektedir. Artık dijitalleşen toplum ile birlikte birçok kavramın yeniden tanımlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Yeniden tanımlanan kavramlar ise yeni toplumsal gerçeklik ekseninde değerlendirilmesi gereken öğelere dönüşmektedir. Gündelik hayat içerisinde teknoloji ve internet gibi unsurlarla yer edinen yeni iletişim şekilleriyle dijitalleşme gerçekleşmiştir (Sili Kalem, 2022: 96-97). Böylece artık dijitalleşen toplum kavramından söz edilebilmektedir. Ve bu yeni olgu sosyal araştırmalar için yeni bir alan oluşturmaktadır.

Dijital teknolojiler; donanım, yazılım ve altyapı biçiminde, günümüz toplumlarının pek çoğunun günlük yaşamlarında giderek çoğalan bir kullanım alanı bulmaktadır. Dijitalleşme, kaçınılmaz bir şekilde toplumsal alanda ve bireyin yaşantısında yer almaktadır. Yeni teknolojiler, toplumsal yaşamın daha açık ya da örtük bir şekilde dijitalleşmesine neden olmaktadır. Bu sebeplerden ötürü toplumumuz "dijital toplum" olarak adlandırılabilir. Toplumlar giderek dijitalleşmiş insanlardan oluşmaktadır (Zhao & Wang, 2023: 314). Sanal dünyanın varlığı dijital toplumları meydana getirdiği için artan kullanım sonucunda yadsınamaz bir şekilde toplumlar dijital toplumlara dönüşmektedir.

Sanallığın hayatın her alanını içerisine alarak gelişmesi belirli korkuları da beraberinde getirmektedir. Bu durum dijital sosyoloji çalışmalarının önemini artırmakta ve aynı zamanda kaygıları da beraberinde getirmektedir. Bundan kaynaklı olsa gerek yapılan ilk çalışmalar ağır eleştiriler içermektedir. Sanal cemaatler gibi cemaat kavramının sanala aktarılmaya çalışılması da bu noktada pek kabul görülmemiştir. Lakin zamanla sanallığın etkisi hayal edilenin de ötesine geçmiştir. Başlarda dijital alan George Orwell (1984) distopyası gibi değerlendirilmiş ve uçlarda görülmüştür. Medyanın gelişmesi gerçeklikle bağlantı kurabilen bir yapıya dönüşmek için bir ortam bulmuştur. Medya ve sosyal medya araçları sayesinde distopik fikirler daha rahat tartışılan bir zemin kazanmıştır (Yavuz, 2021: 397). Dijital alanın beklenmedik gelişmeler doğurabilme potansiyeli onu her daim tartışmaların merkezinde tutabilecektir. Çünkü hayatın her alanı dijitalleşmektedir. Dijital sosyoloji alanının da bu bakımdan öngörülmesi zor bir alan olduğu söylenebilir. Yine de etkisinin her geçen gün arttığı gerçeği göz ardı edilmeden çalışma alanı olmaya devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Dijital sosyoloji, dijitalleşen toplumların araştırılmasında önemli bir çalışma alanı sunmaktadır. Bu bağlamda, sanal kimlik ve sanal cemaat gibi kavramların araştırılması büyük önem taşımaktadır. Bu kavramların anlaşılabilmesi için öncelikle kimlik kavramının açıklanması gerekmektedir. Ardından, kimliğin dijitalleşme sürecinde kazandığı yeni anlamla birlikte sanal kimlik kavramına odaklanılmalıdır. Sanal kimliklerle birlikte

oluşan sanal topluluklar ve grupların anlaşılması için sanal cemaatlerin incelenmesi gerekmektedir. Bu kavramlar doğrultusunda sanal topluluklara dahil olma ve sanal aidiyet kavramları ortaya çıkmaktadır. Dijital sosyoloji bu zemin içerisinde önemli olmaktadır. Böylece öncelikle dijital toplumlar ve dijital sosyoloji olgularına yer verilmiştir.

3. Kimlik

Kimlik, kişinin kim olduğu sorusuna verilen cevaptır. Verilen cevaplar kişiyi tanımlamakta ve onu diğerlerinden ayıran özelliklerini ortaya koymaktadır. En genel anlamıyla kimlik; kişinin bütün özelliklerini kapsamasının yanı sıra, kişinin diğerlerinden ayırt edilmesini sağlayan bütün farklılıkları ortaya koymaktadır. Kimlik, kendi içerisinde bireysel ve toplumsal kimliklere ayrılmaktadır. Bireysel kimlik, kişinin dünyaya baktığı açıyı ve bu açıyla geldiği konuma bağlılığı ile şekillenmektedir. Toplumsal kimlik ise, bireyi topluma bağlayan bağları ve bu bağlar içerisinde ayrılmaz görülen ilişkiler üzerinden açıklanmaktadır (Parekh, 2014: 52-53). Kimlik hem bireysel hem de toplumsal yönleri olan bir kavramdır.

Kimlik teriminin uzun bir tarihi olmasına rağmen 20. yüzyılla birlikte modernitenin bir sonucu olarak sıkça kullanılmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmalarda kimliğin nasıl oluştuğu sorusu ön plana çıkmıştır. Kimliğin nasıl oluştuğu konusunda öznelci ve nesnelci olmak üzere iki yaklaşım bulunmaktadır (Aşkın, 2007: 214). Bu iki temel üzerinden kimliğin özellikleri tartışılmaktadır. En genel anlamı ile kimlik; toplumsal ve kültürel yönleri ile sosyolojik, bireysel yönüyle psikolojik, var olma sorunsalıyla da felsefik yönleri bulunan bir kavramdır.

Kimlik tartışmaları sosyolojide her zaman ön planda olmuştur. Kimlik arayışı veya benliğin çözülüşü gibi temel temaların işlendiği birçok oyun ve roman da dahil olmak üzere geniş bir literatür ortaya çıkarmıştır. Bu metinler, iyimser ve kötümser olarak iki ana konuya ayrılabilir. İyimser görüş için modern dünya bireyselliğin artışı ve çeşitli kimlikler arasında seçim yapma imkânını beraberinde getirmiştir. Buna karşılık kötümserler, yabancılaşmış bir "kitle toplumu" portresi çizmektedirler. Kimlik tartışmaları, psikodinamik ve sosyolojik olmak üzere de iki farklı noktadan ele alınmaktadır. Her iki gelenek de özcü yaklaşımlara karşı güçlü bir duruş sergilemiştir. Özcü yaklaşımlar; kimliğin tutarlı, yaşam boyunca büyük ölçüde değişmeden kalan ve benzersiz bir öz olduğunu varsaymaktadır. Buna karşılık hem sosyolojik hem de psikanalitik teoriler, kimliğin inşa edilmiş ve yaratılmış bir doğası olduğuna dikkat çekmektedirler. Ancak bu vurgu farklı derecelerde yapılmaktadır (Marshall, 1999: 405-408). Özcü yaklaşımlar, kimliğin gerçeklik boyutuna ve bunun değişmezliğine vurgu yaparken sosyolojik ve psikanalitik yaklaşım ise kimliğin inşa sürecinde oluşumuna vurgu yapmaktadır. Bu bakımdan sosyolojinin kimlik için sunduğu inşa etme ve yeniden yaratıma girebileceği varsayımı çalışmanın ana fikrine kaynaklık etmektedir.

Sosyolojinin ilgilendiği kimlik kavramı, toplumsal cinsiyet ve sınıf gibi faktörler üzerinden bireyin sosyal konumunu ifade etmektedir. Psikolojiye göre kimlik ise kişinin ayırt edici yönlerinin tutarlı ve yapılandırılmış göstergelerle ilişkilendirilmesi ile ilgilenmektedir. Psikolojik kimlik, bireyin içsel dünyasını ve kişisel özelliklerini içermektedir. Felsefik kimlik, öznenin varoluşunun ontolojik, epistemolojik, etik ve estetik değerler sonucunda ortaya çıkan derinlemesine gerçeklikler üzerinden açıklanmaktadır (Aşkın, 2007: 214). Farklı disiplinlerin kimliği ele alma şekli, kimliğe bakışı çeşitlendirmektedir. Kimlik anlatılırken başka kavramlara göre neyi ifade ettiği fikrinden de yararlanılmaktadır. Tabii bu çalışma, sosyolojik bir çalışma olduğu için kimliğin toplumsal anlamı ön planda tutulmuştur.

Kimliği etkileyen çok fazla faktör bulunmaktadır. Dinamik yapısı etki unsurlarını da çeşitlendirmektedir. Jane Kroger (2006) "Identity Development: Adolescence Through Adulthood", adlı kitabında kimlik gelişim aşamalarını ele almaktadır. Kimliğin ergenlikten yetişkinlik sürecine doğru oluşumunu ve gelişimini etkileyen çeşitli faktörleri incelemektedir. Kimlik genetik, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik pek çok alana konu olmaktadır. Bunun yanı sıra biyolojik, cinsiyet, kişilik, aile, kültür, toplum ve çevresel gibi faktörlerden etkilenmektedir. 2000'lerin başında sosyal medyanın bireylerin kimlik gelişimindeki rolünü inceleyen ilk çalışmalar yapılmıştır. Gustavo S. Mesch (2001) tarafından "The Internet and Youth Culture" adındaki çalışma bu konunun ilk örneklerindedir. Teknoloji ile birlikte sosyal medya ve benzeri yeni unsurların da kimliğin gelişimi üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Kimlik, var olmak için bireysel farklılık üzerinden ortaya konulan bir kavramdır. Ancak kendi kesinliğini güvence altına almak için bu farklılığı ötekileştirmesine yol açabilmektedir. Kimlik, kişilerin kendilerini tanımlamak ve toplumsal gruplarla ilişki kurmak için karşılaşılan bir paradokstan oluşmaktadır. Ötekileştirme

ise kendine ait kimlik ve toplumsal konumu güçlendirmek için başka grupları dışta bırakıp ya da onları aşağılayıp gerçekleştirebilir. Bu süreç, bir grup veya bireyin kendi kimliklerini güçlendirmeye çalışırken diğerlerini yabancılaştırmasıyla sonuçlanabilmektedir. Kimliğin bu özellikleri kimliğin oluşumunda ve toplumsal ilişkilerde önemli bir dinamiği temsil etmektedir (Connolly, 1995: 92-93). Kimlik kavramı, bireyin toplum içerisinde kendisini tanımlamak için kullanılmaktadır. Kişiler kimlikler aracılığıyla kendini anlama ve tanımlama şansı elde etmektedirler.

Ahlaki kimlik ve sorumluluk sahibi olmak, gerçek dünyanın karmaşıklığını anlama ve içinde etkin bir rol oynama yetisiyle mümkün olmaktadır. Bu sürecin özünde bireyin ve diğerlerinin birbirini etkilediği ve değiştirdiği bir diyalog ve müzakere sürecinin yaşanması gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede bireyin kendi kimliğini anlaması ve etik değerlere uygun bir şekilde sorumluluk alması için önemli bir zemin oluşturmaktadır. (Robins, 2013: 142). Toplum içerisinde sergilenen rol, kültür aidiyet, benlik ve varoluşla ilgilenebilir. Çok yönlü olan kimlik kavramı kişinin kendisini ve çevresini anlama ve anlamlandırma sürecinin bir ürünüdür.

Kimlik kavramı, bireysel ve kolektif olmak üzere iki boyutta incelenebilir. Bireysel boyutuyla kimlik, kişinin kendini tanımlamasında ve farklılaşmasında rol oynamaktadır. Genel özellikleriyle aile, toplumsal cinsiyet, sınıf, din, etnik köken gibi unsurlarla ilintilidir. Kolektif boyutta kimlik ise toplumsal ya da kültürel gruplarla ilişkilendirilmektedir. Paylaşılan tarih, kültür, dil, değerler gibi daha kapsayıcı özellikleri içermektedir. Kimlik kavramı bu yönüyle bireylerin kişisel kimliklerinin yanı sıra toplumsal aidiyetlerini de şekillendirmektedir (Smith, 2002: 193). Kimliğin kolektif yapısı onun topluma entegre olduğu noktalar üzerinden açıklanmaktadır. Sosyoloji, kimlik kavramının toplumsal yönünü baz almaktadır. Böylece bireyin toplum içerisinde kendisine atfedilen anlamlara uygun kimliklere büründüğü görülmektedir. Toplum içerisinde fert, kendisiyle ve toplum nezdinde ona biçilen değerlerin bir arada olmasına yarayan bir kimliğe bürünmektedir. Kimliğin birleştirici unsuru buradan beslenmektedir. Kimlik, bireysel özellikleri olduğu kadar toplumsal değerleri de içerisinde barındırmaktadır. Böylece fert toplumun bir parçası olduğu bilinciyle hareketlerini düzenlemektedir. Kimlik bu özelliği ile bireyin, insanlığın temel ihtiyaçlarından olan aidiyet duygusunu yaşamasını sağlamaktadır.

4. Sanal Kimlik

Sosyal ağlar, ortaya çıktığı andan bu yana üretim aracı haline gelen bilgisayarlarla birlikte, evrensel medyanın temelini oluşturmaktadır. Bilgisayarlar; üretim, depolama ve dağıtım aracı olarak hizmet veren yeni iletişim teknolojilerindedir. Web'in ortaya çıkmasından bu yana daha da belirgin hale gelmiştir. 1990'larda dijital medya ve bilgisayar grafikleri terimleri ile sosyal medya ve sanallık kavramları fark edilmeye başlanmıştır. Mevcut özelliklere ek olarak, yeni bir dizi format da ortaya çıkmıştır. Web siteleri, oyunlar ve hiper ortamlar gibi yeni özelliklerin bir araya gelmesi ile yeni medyanın oluşumu sağlanmıştır (Manovich, 2001: 4). Yeni medyanın tarihsel gelişimi onu önemli kılmaktadır. Bu özellik yeni medyanın, araştırmalara konu olmasına neden olmuştur. Özellikle dijital ortamlara geçişin gerçekleşmesi ve sosyal medyanın sürekli artış gösteren kullanımı sosyal çalışmacıların bu konuya dikkatini çekmiştir. Yapılan çalışmalarla belirginleşen konulardan birisi de sanal kimlik kavramıdır. Yeni iletişim teknolojileriyle şekillenen kültürel ifade biçimlerinden sanal kimlik her geçen gün daha çok önem kazanan bir konu haline gelmektedir.

Sanal kimlik ve gerçek kimlik arasındaki farklılıklar ve benzerlikler Nancy Baym'(2010)'ın "Personal Connections in the Digital Age" kitabında ele alınmaktadır. Kitap, çevrimiçi ve çevrimdışı kendini sunma biçimlerini karşılaştıran ve dijital çağda kişisel bağlantıların nasıl değiştiğini konu edinen önemli bir çalışmadır. Sanal kimlik ve gerçek kimlik; bireyin kişisel özellikleri, kendini ifade etme ve sosyal etkileşim açısından benzer özellikler sergilemektedir. Sanal kimlikler; anonim olma özelliği, kontrol etme, istenilen şekilde düzenlenme, görünürlük ve etkileşim, zaman ve mekân bağlantısı, geri dönüt alma konusunda gerçek kimliğe nazaran farklılık göstermektedir. Tüm bu özellikler dijital ortamın sağladığı etkilerdir. Sanal kimlik bu özellikler sayesinde gerçek kimlikle benzer yönlerine rağmen farklılaşmaktadır.

Sanal ortamların sunduğu imaj kültürü, artık soyut bağlamından kopmuş ve gerçek dünyanın merkezine doğru yayılmaktadır. Yeni teknolojilere sınırsız bir imtiyaz tanınması muhtemel tehdit ve tehlikeleri göz ardı edilmesine sebep olabilmektedir. Oysaki yeni teknolojiler potansiyel risklerin var olduğu ve kimlik üzerinde etki sahibi olunan bir alanı ifade etmektedir. Sanal gerçeklik, gerçekliğin tanımlanması ve sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiği gibi soruların sorulmasına neden olmaktadır. Sanal gerçeklik varoluş ve bakış açısı gibi konularla birlikte kimlikle ilgili tanımlamalarında yeniden yapılmasına zemin hazırlamıştır. Kimlikler, fiziksel

bedenle ilgili sınırlamaların ötesine geçerek sanal etkileri de dikkate alınarak düzenlenmesi gereken bir süreçtir. Sanallık, kimliklere istenildiği gibi şekillendirilen bir yapı kazandırmaktadır (Robins, 2013: 27, 90,152). Bireyler siber uzayda kendilerine dair görüşleri yeniden şekillendirip sunabilecekleri özellikler edinebilmektedir. Bu ise sanal kimliğin oluşmasının temelidir.

Sanal kimlik kavramını ele alan ilk ve önemli çalışmalardan biri Sherry Turkle (1995)"Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet" isimli çalışmadır. Sanal kimlik, en genel hali ile bireyin sanal ortamda kullandığı, buraya erişim sağlayan avatar ve kullanıcı profiline denk gelmektedir. Kısaca sanal kimliğin, kişinin sanal ortamlara girebilmesini sağlayan bir bilet olduğu söylenebilir. Bu kimlik bireyi sanal ortamda tanımlayan bir kavramdır. Böylece birey kendisini nasıl göstermek ya da tanıtmak istiyorsa sanal kimliğini bu düzlemde inşa etmektedir.

Sanal kimlik, internet ve dijital ortamlarda sergilenen davranışlar ve kişinin kendini sunma biçimiyle beliren yeni bir kimlik türüdür. Bu kimlik, çoğunlukla sosyal medya platformlarında oluşturulan toplumsal ve bireysel ilişkilere dayanmaktadır. Yeni medya ortamında oluşturulan kimlik, gerçek kimliğin bir yansıması olabileceği gibi tamamen farklı da olabilmektedir. Bu da yeni medya alanında insanlara kendi kimliklerini oluşturma ve sanal alanda var olma fırsatı yaratmaktadır. Sosyal alan, kimlik kategorilerinin yanı sıra yeni kimliklerin oluşumuna da olanak sağlamaktadır. Kimlik inşası süreci, sosyal alanda gerçekleşirken yerleşik toplumsal normlar ve güç ilişkileri önemli bir rol oynamaktadır. (Zinderen, 2020: 417, 418). Sanal ile gerçeklik bağlarının etkileşim göstermesi bu alanların araştırılmasını önemli kılmaktadır. Toplumsal normları ve değerleri ilgilendiren değişimler toplumsal araştırmaları tetiklemektedir. Sanal kimlik kavramı da bu çerçevede önemli bir konuyu ifade etmektedir.

Kimlik oluşturma sürecinde, gerçek kimliğe ait bilgilerin gizliliği kontrol altında tutulmaktadır. Oysa sanallıkla elde edilen anonim kimlikle ilişkilendirilen bilgiler genellikle herkesin erişimine açıktır. Bilginin miktarı ve niteliği kontrol edilirken gerçek kimlik korunmaktadır. Sanal kimlikte ise daha geniş bir erişime sahip olunmaktadır (Timisi, 2005: 96). Toplum içerisinde fertler kimlik kazanırken belirli denetimlere tabi olmaktadır. Oysa dijital ortamda kimlik hem bir yeniden yaratım sürecine girmekte hem de denetimin zayıf hatta yok olduğu bir alan yakalamaktadır. Bu da bireylerin kendini tanımlamalarını kolaylaştırabilmektedir. Kişilerin toplumsal alanda kendilerini yeterince ifade edemedikleri durumlar için olumlu bir özellik olabilmektedir. Lakin bu durum beraberinde gerçek dışı hatta yalan yanlış bilgilerle oluşturulan sahte kimlik sorununu da doğurmaktadır.

Sanal kimlik oluşturma süreçlerinde belirleyici olan faktörler, çeşitli içsel ve dışsal unsurlardan oluşmaktadır. Bu faktörler, bireylerin dijital ortamlarda kendilerini nasıl ifade ettiklerini ve etkileşimde bulduklarını şekillendirmektedir. Sanal kimlik oluşturma süreçlerinde belirleyici olan başlıca faktörler Sherry Turkle (2011)'in "Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other" kitabında açıklanmıştır. Kitapta sanal kimlikler, teknolojik platformların özellikleri, anonimlik, toplumsal beklentiler, sosyal onay arayışı, kendini ifade etme ihtiyacı, çevrimiçi deneyimler ve kişisel marka yönetimi gibi faktörlerle şekillendirilmektedir. Kitap, bu faktörlerin sanal kimliklerin oluşumunu ve gerçek kimliklerle nasıl etkileşime girdiğini incelemektedir.

Sanal ortamda kişiler kimliklerini yeniden oluşturmakta ve birden fazla kimlik kullanma imkânı bulmaktadırlar. Hatta sanal kimlikler ile sunulan bilgiler kişilerin farklı cinsiyet belirtebilecekleri kadar sınırsız bir özgürlük sunmaktadır (Rheingold, 1993: 131), (Tuğran, 2016: 13). Kimliklerin gerçeklikle bağlarının bu denli zayıflaması ve gerçeğin bu kadar kolay çarpıtılması sanal kimliğin büyük sorunlarından biridir. Sanal kimliğe duyulan güvenin sarsılmasına neden olmaktadır.

Sosyal medya kullanıcılarının platformlarında paylaştıkları içerikler, yeni kişisel kimliklerini oluşturmak ve ifade etmek amacıyla kullandıkları araçlara dönüşmüştür. Sosyal medya, kullanıcıların kendilerini tanımlama, algılanma ve ilişki kurma biçimlerini etkileyen bir ortam olarak işlev görmektedir. Bireyler; paylaşımlarıyla kendilerini gösterme, belirli bir imaj oluşturma, topluluklara ait olma ve benliklerini ifade etme gibi amaçlar doğrultusunda çeşitli içerikler paylaşarak sanal kimliklerini oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla sosyal medya platformları, bireylerin kimliklerini inşa sürecinin önemli bir parçası olmaktadır (Girgin, 2018: 204).

Bireylerin toplum içerisinde edindikleri kimlik dışında da kimlik oluşturulması mümkün olmaktadır. Üstelik bu yeni kimliğin oluşum aşaması gerçeklikten beslendiği kadar istenilen özelliklerin eklenmesi ile yeni unsurlardan da etkilenmektedir. Böylece bireyler dahil oldukları dijital platformların içerisinde kendini tanımlamak ve açıklamak için kimliklerini revize etmek ya da sil baştan yeni kimlikler inşa etmektedirler.

Sanal ortama girmek ve bu ortamlardan etkileşim almak sanal kimliklerin oluşturulmasını etkilemektedir. Birlikte hareket eden ya da bir amaç doğrultusunda birleşen kişiler sanal toplulukların içerisine dahil olmaktadır.

5. Sanal Cemaatler

Teknolojik ilerlemelerle birlikte dünya çapında yankı bulan yapay bir iletişim ortamı ortaya çıkmıştır. Yeni iletişim ortam mevcut medya yapılarını etkileşim temelli sanal verilere dönüştürmüştür. Böylece iletişimin, üretiminin, dağıtımının ve paylaşımının bilgisayarlar aracılığıyla gerçekleştiği yeni bir yapı oluşturmuştur (Manovich, 2001: 19). Bu yeni yapı sanal ortamlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanal ortamda oluşturulan veriler iletişimin şeklini ve yönünü değiştirmiştir. Sanal iletişim yüz yüze iletişimin zorluklarını ortadan kaldırmakta ama başka taraftan yüz yüze iletişimin sağlamış olduğu imkanları karşılamamaktadır. Yüz yüze iletişim daha çok anlık gelişirken sanal iletişim kurgulanıp tekrar tekrar düzenlenebilen bir özelliğindedir.

Howard Rheingold (1993), sanal varoluş savunucularından birisidir. Kendine özgü bakış açısıyla hayal gücünü sınırların ötesine taşımaktadır. Rheingold'un siber-alan öğretisi, nasihat verici tavrıyla öne çıkmaktadır. Gerçek dışı görünmesine rağmen, aslında tutucu ve nostaljik bir hayal gücüne sahip olduğu söylenilebilir. Odaklandığı konu, cemaatin eski değerlerini kazanmasıdır. Bu amaç için teknolojiyi kullanma çabası ise ironik olarak değerlendirilmektedir. Yeni teknolojiler, gerçek cemaat duygusunun kaybına yol açabilmektedir. Bununla birlikte ağlar aracılığıyla duygusal bağlar kurma potansiyeli de bulunmaktadır. Rheingold, çevrimiçi cemaatleri basit topluluklar olarak atfetmemektedir. Sanal toplulukları, gerçek bir ruha sahip topluluklar olarak görmektedir. Dijital cemaatlerin ortak özelliği, ortak bilinç ve grup düşüncesinin var olmasıdır. Rheingold'un sanal cemaat anlayışı, Rousseau'nun şeffaf toplum hayalinin dijital bir versiyonunu yansıtmaktadır. Rheingold'un sanal cemaat anlayışı, toplumların gerçek sorunlarına elektronik çözümler getirme çabası ile diğerlerinden farklılaşmaktadır (Robins, 2013: 168-169).

Howard Rheingold, "sanal cemaatler" kavramıyla sanal ortama dair görüşlerini dile getiren önemli bir isimdir. Rheingold (1993: 6), sanal cemaatleri tanımlarken siber uzay terimini kullanmaktadır. Sanal cemaatler, internette doğan ve uzun süre boyunca halka açık tartışmalarda bulunan belirli sayıda kişinin katılımıyla oluşan sosyal topluluklardır. Rheingold, matematik yoluyla dünyanın metafizik ikizini oluşturmanın keşfedildiğini söylemektedir. Ona göre bu yeni dünyaya siber uzay, siber zaman veya siber dünya gibi isimlendirmeler verilebilir. Rheingold sanal cemaatleri bu yeni siber dünyada, gerçek dünyada önemini yitiren cemaatlerin yeniden oluşması için araç konumunda olduğu fikrini savunmaktadır. Sosyal medya platformları da bu yeni toplulukları bir araya getiren mekânlardır.

Howard Rheingold, sanal cemaatler açıklarken, çevrimiçi ortamda ortaya çıkan sosyal grupları betimlemektedir. Rheingold (1993: 6) göre sanal cemaatler, dijital dünyada doğan ve internet aracılığıyla bir araya gelen sosyal gruplardır. Başka bir ifade ile sanal cemaatler, ortak ilgi alanına sahip kişilerin bir araya gelmesi için çevrimiçi platformlarda uzun vakitler harcayan kişilerin bir araya gelmesine olanak tanıyan sosyal oluşumlardır. Bir araya gelen bu cemaatler belirli konularda uzmanlaşmış kişiler de olabilmektedir. Sosyal medyada var olan bu topluluklar genellikle halka açık çevrimiçi tartışmalar vasıtasıyla etkileşimde bulunmaktadır.

Wellman ve Guila, (1999: 169), sanal toplulukları tanımlarken arkadaşlık etme isteği, bilgi paylaşımı ve aidiyet hissi şeklinde üç temel unsura odaklanmaktadır. Arkadaşlık etme isteği, bilgi paylaşımı ve aidiyet hissi sanal toplumların oluşturduğu temel etmenlerdir Sosyal medyanın ve sanal toplulukların bir araya gelmesini sağlayan teknolojik faktörlerin yanı sıra toplumsal faktörler de mevcuttur. Bireylerin sosyalleşme amacına hizmet ettiği de görülmektedir. Kişi zaman veya mekân kısıtlamasından kurtularak arkadaş edinebilecek bir ortama geçiş yapmaktadır. Sosyalleşme dışında bilgi paylaşımı, bilgi aktarımı ve fikrinsel tartışmaların yapılmasına uygun ortam da sağlamaktadır. Bu özelliklerin en şaşırtıcı olanı ise sanal topluma üye olunması ve sanal aidiyet hissini sağlanmasına olanak vermesidir. Çünkü bu durum bireyin yabancılaşması ve kendi kabuğuna çekilmesi gibi endişelerin olduğu tartışmaları azaltabilecek nitelikte bir özelliği ifade etmektedir.

Sanal cemaatler ile geleneksel cemaatler birbirinden farklı özellikler sergileyebilen kavramlardır. Bunun için aralarındaki farklara bakmakta fayda bulunmaktadır. Geleneksel cemaatler ile sanal cemaatler arasındaki fark 7 madde ile özetlenebilir (Wellman & Hampton, 1999: 4-5).

1. Sanal cemaatler, sosyal ağlar vasıtasıyla bireylerin birçok sosyal çevre ile bağlantı kurma yeteneğini artırırken herhangi bir çevreye olan katılımını azaltabilmektedir.

2. Sanal cemaatler, sosyal ağlar vasıtasıyla herhangi bir sosyal çevrenin birey üzerindeki kontrolünü azaltırken, aynı zamanda bu çevrenin bireyin refahına olan bağlılığını da zayıflatabilmektedir.
3. Sanal cemaatler, sosyal ağlar vasıtasıyla bireylerin seyrek bağlarını ve parçalanmış ağlarını aktif olarak sürdürmelerini gerektirebilmektedir. Buna karşılık; gruplar, üyelerinin grup dinamiklerinin ve yoğun yapılarının işlevlerini yerine getirmelerine izin vermek konusunda daha başarılı olmaktadır. Bu nedenle dostluk ağları, aşırı yüklenme dönemlerinde akrabalık ağlarına göre daha az kalıcı olma eğilimi göstermektedir.
4. Sanal cemaatler, sosyal ağlar vasıtasıyla doğuştan gelen yaş, cinsiyet, ırk ve etnik köken gibi tanımlayıcı özelliklere dayalı etkileşimlerin oranını azaltıp, yaşam boyunca benimsedikleri yaşam tarzları, ortak normlar ve gönüllü ilgi alanları gibi kazanılmış özelliklere dayalı etkileşimlerin oranını artırabilmektedir.
5. Sanal cemaatler, sosyal ağlar vasıtasıyla sosyal grupları izole edilmiş, sıkı sınırlarla çevrili küçük kutular şeklinde görmek yerine, bu gruplar arasındaki kesişen bağları teşvik ederek entegrasyonu artırabilmektedir.
6. Sanal cemaatler, sosyal ağlar vasıtasıyla seçenekleri artırırken aidiyet duygusu sağlayan belirgin grup üyeliklerini azaltabilmektedir.
7. Sanal cemaatler, sosyal ağlar vasıtasıyla sosyal ağlara katılım, grup kimliği ve aidiyet baskılarını azaltırken, fırsatları, olasılıkları, küreselleşmeyi ve belirsizliği artırmaktadır. Toplum içerisinde kendini istediği gibi ifade edemeyen bireyler, sanal iletişim ile bunu aşabilmektedirler. Bireyin sanallığın sağladığı imkânlarla daha aktif olması sanal topluluk ya da sanal cemaatlere katılmasını kolaylaştırabilmektedir. Böylece bireyin aidiyet ihtiyacı da karşılanabilmektedir. Sanal kimlik bu yönü ile sanal aidiyete aracılık etmektedir. Bu durumda sanal cemaatler kavramının önemi ön plana çıkmaktadır.

6. Yeni Bir Aidiyet “Sanal Aidiyet”

Günümüzde artık sosyal medya, bireylerin kendilerini ifade etme açısından önemli bir platform haline gelmiştir. Farklı sunum taktikleri ile bireyler, başkalarının kendilerine yönelik bakış açılarını etkilemeye çalışmaktadırlar. Bu taktikler sayesinde bireyler sadece kendi kimlikleriyle ilgili izlenimleri yönetmekle kalmamaktadır. Ayrıca diğer insanların davranış örüntülerinin de şekillenmesinde rol oynamaktadırlar. Bütün bu gelişmeler sosyal medyanın bireyler arasındaki etkileşimi ve kimliklerin algılanışını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Wayne ve Linden, 1995:260). Bireyler dijital ortamda sanallaşma eğilimi göstererek gerçek kimliklerini kaybedebilmektedir. Bu ise yalnızlık duygusunu arttırabilmektedir. Fakat başka bir taraftan da sanallık kavramı sanal kimlik ve sanallaşan sosyalleşme olgusunu beraberinde getirmektedir. Bireylerin internet üzerinden oluşturdukları yeni sosyal ilişkiler sanal kimlik ve sanal sosyalleşme olgularının ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Arı, 2022: 86, 93)

Toplum içerisinde aidiyet ihtiyacı, kimlikler üzerinden sağlanan bir olgudur. Birey, toplumun bir parçası olurken kendisini kimliği üzerinden anlamlandırmakta ve anlatmaktadır. Kimlik, bireyin toplumsal alana uygun davranışlar sergilemesine neden olmaktadır. Kimlik, topluma uygun hareket etme eğilimleri olan mizaçları kapsamaktadır (Marshall, 1999: 63). Kimlik, bu yönü ile genel çerçeve de topluma ve toplum içerisindeki gruplara katılmaktadır. Üyesi olunan toplumsal gruplar kişilerin aidiyet duygusunu yaşayabilecekleri bir ortam oluşturmaktadır. İnsan doğası gereği bir yere ya da birilerine ait olmak ve onun bir parçasıymış gibi hissetme eğilimindedir. Aidiyet duygusu toplumsal bağları güçlendiren en önemli faktörlerden birisidir.

Wellman teknolojik gelişmelerin sonucu oluşan sanal kimliklerin aidiyet sağlayan sosyalleşmeyi ve bilgi aktarımını destekleyen bir yapı olarak tanımlamaktadır. Üstelik sanallığın sağladığı bu gruba aidiyet hali belirli bir mekanla sınırlı değildir. Dahası yirmi birinci yüzyılda etki alanının genişlemesine karşın her çağ için geçerli bir kavram olacağını da iddia etmektedir (Wellman, 2001: 228). Sanallığın kestirilemez doğası ve teknolojik gelişmelerin değişim hızı ve yenilik konusunda şaşırtıcı bir yapıda olması nereye doğru evrileceğini belirlemeyi zorlaştırmaktadır. Yine de elde mevcut verilerden hareketle sanallığın gündelik hayat üzerindeki etkisi dikkate alındığında aidiyet konusunu daha fazla perçinleme ihtimalinin olduğu düşünülmektedir.

Sanal alan kullanıcıları, kendilerini farklı kimlikler kullanabilme özgürlüğü olan bir ortam içerisinde yeniden şekillendirmektedirler. Sanal ortamda farklı gruplara dahil olma sanal kimlikler ile kolaylıkla gerçekleşmektedir (Tuğran, 2016: 13). Sosyal medyada bireyler gerçek hayatta zorlandıkları davranış ve düşünceleri ifade edebilmektedirler. Bu da sanal kimlik ile gerçek kimlikler arasındaki farkı yansıtmaktadır. Bireyler sosyal medya aracılığıyla sosyalleşmeye engel olan unsurlardan kurtulabilmektedir. Gerçek hayatta

bulmakta zorlanabileceği düşünce yapısına uygun arkadaşları sosyal mecralarda daha kolay ve rahat bulabilmektedir. Yani sosyal medya platformları sosyalleşme araçlarına dönüşmektedir (İsmayılzade, 2017,: 229,230). Sosyal medyanın bireyi yalnızlaştırma ve topluma yabancılaştırma tezinin yanı sıra sanal bir sosyalleşme sağladığı gerçeği de artık kabul görülmektedir.

Sosyal medyada sanal sosyalleşme, kişilere yeni bir bağ kurabilecekleri ve aidiyet ihtiyacını giderebilecekleri bir yapıya karşılık gelmektedir. Sosyal medya gibi sanal alanlar bireylere yeni bir aidiyet olanağı sunmakta ve kendi topluluğunu oluşturma olanağı vermektedir. Sosyal medya kullanıcıları gerçek bir kimlik kullansalar dahi sunum taktiğini kullanarak farklı davranışlar sergileyen bir role bürünebilmektedirler. Rol sergileme durumu sanal etkileşim taktikleri için takip edilen bir yoldur (Armağan, 2013: 81, 86). Sanal etkileşim bireylerin sanal grupların bir parçası haline gelmesini kolaylaştırmaktadır. Sosyal medya kullanıcıları dahil oldukları grupların özelliklerine uygun rollere sunum taktiğini kullanarak girebilmektedirler. Sergilenen roller kimlik aracılığıyla bir grubun üyesi olmak ve grup aidiyetini geliştirmede aracı olmaktadır. Böylece sanal aidiyet kavramı oluşmaktadır.

İnternetin gelişimi ve küresel gelişmeler neticesinde kimlik kavramının değişime uğraması sanal toplulukta aidiyet kavramını da gündeme getirmektedir (Köse, 2008: 83). Yeniden şekillenebilen kimlik ile kişi sahip olmak istediği rolleri benimseyebilmekte ve arzu edilen sanal topluluğa dahil olabilmektedir. Sanal gruplar sanal cemaat kavramıyla ilintili olarak şekillenen sanal toplulukları ifade etmektedir. İster sanal grup olsun isterse sanal cemaat ya da sanal topluluk, asıl amaç toplumsal yapıların sanallık vasıtasıyla yeniden şekillenmesine olanak veren koşulları sağlıyor olmasıdır. Bu da isimlendirmeden bağımsız bir hedef oluşturmada ve kavramların birbiri yerine kullanılmasını mümkün kılmaktadır.

Sanal kimliklerle ilgili yapılan çalışmalar; sanallığın olumsuz etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte yapılan yeni çalışmalar ve sanallığın sağladığı sosyalleşme olgusunun varlığı da artık tartışılan konular arasında yer almaktadır. Özellikle dijital ortamlarda oluşturulan ya da mevcut toplulukların sanal uzantıları bu tezi desteklemektedir. Bunun için literatürde bulunan çalışmalara bakmakta fayda vardır. Araştırmaların olumlu ve olumsuz yönlerine örnekler verilirken sanalda oluşan aidiyet tezini destekleyen çalışmalardan örnekler verilebilmektedir. Sanal kimliğe yönelik negatif sonuçlara ulaşan çalışmalara bakılabilir ve sanallığın sosyalleşme, aidiyet yönüne de yer veren çalışma örneklerine değinilebilir.

Douglas Kellner (2001: 199)'a göre sanal ortamlar kimlik üzerinde olumsuz etkileri olan bir kavramdır. Çünkü ona göre postmodern gençlik, kendi anlam arayışı içinde kendi gerçekliğini oluşturan bir yaklaşım benimsemektedir. Bu nedenle bireysel kimliklerini ve iradesel bütünlüklerini tam olarak sağlayamamaktadırlar. Bunların sonucunda ise eylemlerinden tam anlamıyla sorumlu olmadıkları anlamını çıkarmakta ve giderek aile, din, ulusal bağlılık gibi geleneksel değerleri ve bağları önemsememe eğilimine girmektedirler.

Bir başka çalışmada tüketim kültürü, küresel kültür ve toplumsal kültür değerleri üzerine yapılmış bir eleştiridir. Gençlik ve yeni iletişim teknolojileri arasındaki etkileşime değinmektedir. Mike Featherstone (2005: 140-148), "Postmodernizm ve tüketim kültürü" kitabında bu konulara değinmektedir. Gençlik, günümüzde tüketim kültürünün değer ve göstergeleriyle bağlantı kurarak kendi toplumunun kültürüne katılırken, aynı zamanda yeni iletişim teknolojileri ve ağları aracılığıyla küresel kültüre açılmaktadır. Bu süreçte gençler, kendi kültürel değerlerinden uzaklaşarak değişmektedir. Bu ortam içerisinde gençler, yeni anlam yapıları içinde melez bir kültürün üyesi olarak kendilerini inşa etmektedir. İçerisine katılan sanal ortam, gençliğin hem yerel hem de küresel kültürel etkileşimlerin karmaşıklığına ve çeşitliliğine maruz kalarak kimliklerini şekillendirmektedir.

Sanal ortam içerisinde etkileşim ve bağlantı kurulan yeni dünyanın kimlik inşasında etkisi bulunmaktadır. Her ne kadar bu etkileşimin yerel kimliklerin küresel unsurlar tarafında etkileneneği eleştirisi olsa da yerel kültürün korunduğu da görülmektedir. Küresel unsurların ve yerel unsurların birbirini etkilemesi kaçınılmaz olmaktadır. Yine de yerel kimliklere yönelik herhangi bir tehdit olduğu durumlarda kişilerin yerel kültürü korumaya yönelik etkileşimler oluşturup bu özellikleri korumaya çalıştıkları da görülmektedir. Çünkü sanal toplulukları bir araya getiren özellikler yerel kültürün savunucularının da sanallık içerisinde bir araya gelebilmesine olanak tanımaktadır. Yeni aidiyet olarak değerlendirilebilecek olan sanal aidiyet bu tür bağlar üzerinden gelişmektedir. Medya kullanıcıları, kendilerini ifade etmek veya başkalarının düşüncelerini ifade etmelerini sağlamak amacıyla çeşitli iletişim ve yayım faaliyetlerine girişmektedirler. Yapılan faaliyetler, ifade biçimi ve düşüncenin amacı ne olursa olsun çeşitli medya araçlarıyla gerçekleştirilmektedir. Sanal alanın kullanımı; gizli

veya profesyonel basit bir alışverişten, sosyal, siyasi veya dini bir davayı yaymaya, özgün bir kimliğin savunulmasına kadar çeşitli konuları kapsamaktadır (Balle ve Eymery, 1991: 117). İfade edildiği üzere bireysel etkileşimler gibi toplumsal etkileşimlerde sosyal medya kullanıcılarını harekete geçirmektedir. Kullanıcıların bir amaç doğrultusunda bir araya gelmesi ve farkındalık oluşturmaları sosyal medyanın toplumsal etkisini önemli kılmaktadır.

Sanal kimliklerin gerçek kimliklerle oluşturdukları farklılıkları inceleyen çalışmalar, sanal kimliklerin gerçek kimliklerle örtüşmeyen yönleri olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda kimliklerin istenilen şekilde sunulması ile birlikte kişiler de sanal ortamda aynılığa görüldüğü de tespit edilmiştir. Böylece birey ortama uygun davranışlar sergilemek için kendisine ait olmayan veya istemediği davranışları da gösterebilmektedir (Özdemir ve Yıldırım, 2019: 189). Bu da bireylerin sanal cemaatlere üye olmasını ve bir gruba uygun davranmasının bir nedeni ve sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler sanal mecralarda kimlik üzerinden kendi kimlikleriyle çelişse bile benzer davranışlar ortaya koyabilmektedir.

Sanal ortamlar bireyin yalnızlaşmasına neden olabildiği gibi aidiyet duygusu geliştirmesine de olanak tanımaktadır. Bu yönüyle kullanıcıların sosyalleşmesine katkı sağlayabilmektedir. Sanal gruplarla etkileşim sağlamak sanal ortama aidiyet duygusunun gelişmesine neden olmaktadır (Armağan, 2013: 80). Sanal kimliklere yönelik yapılan eleştiride toplumsal bağlar ve değerleri olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Oysa sanal toplulukların oluşturduğu yeni aidiyet ile birlikte aile, din, ulusal bağlılık gibi bağları korumaya yönelik paylaşımlar olduğu da görülmektedir. Yani sosyal medya kullanıcılarının geleneksel bağların ve değerlerin korunmasına yönelik paylaşımlar yaptığı da görülmektedir. Bu bakımdan sanal medya platformlarının tek yönlü değil de farklı etkileşim yönleri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Yeni iletişim ve etkileşim ortamı iddia edilen aksine modern hayatın yalnızlaşma, yabancılaşma ve yerinden edilen bireylerin yitirdiği kimlik ve aidiyet duygusunun yok olmasına neden olmamıştır. Kimlik ve aidiyet duygularını gidermeye yönelik yeni bir topluluk tasarımının ürünü olmuştur. Bireyler sanal mekânlarda kendilerine yeni aidiyetler ve kimlikler oluşturmaktadır (Sucu ve Gündüz, 2019: 482). Yeni medya çalışmalarında elde edilen saha verileri kişilerin sanal gruba aidiyet geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır (Göker, 2007: 23-25). Sosyal medya ve yalnızlık ilişkisi üzerine yapılan çalışmalardan bir kısmı sosyal medyanın yalnızlıktan kurtardığına bir diğer kısmı ise sosyal medyanın yalnızlaştırdığına yöneliktir. Toplumsal bir yalnızlık sorunu ile karşı karşıya kalınacağı fikri üzerine toplumun ve toplumsal kurumun işleyişini devam ettirebilmesi için belli bir gruba aidiyet ile bu sorunun çözülebileceği sonucuna varılmıştır (Kabakcı ve Baş, 2024: 478, 461). Gruba aidiyet sanallık üzerinden sağlansa dahi toplumu bir arada tutan bir unsur olmaktadır. Yapılan çalışmaların verileri bu sonucu desteklemektedir.

Sanallık ve aidiyet ilişkisi, internet üzerinden kurulan sanal dünya ve bir gruba veya topluluğa kendini ait hissetme duygusunun bir arada bulunması üzerinden ifade edilebilmektedir. Sanal aidiyet, internet üzerindeki sanal cemaatler ve sanal topluluklarla ilişkili bir kavramdır. Araştırmalar, dijital dünyada aidiyet duygusunun nasıl oluştuğunu incelemiştir. Sanal kimlik, internet üzerinde kişinin kendini nasıl sunduğu ve temsil ettiğini ifade etmektedir. Sanal kimlik, esnek ve inşa edilebilir bir yapıya sahiptir. Başka bir ifade ile bireyler çevrimiçi ortamda kimliklerini istedikleri gibi oluşturabilmektedir. Sanal kimlikteki esneklik, bireylerin sanal grup ve topluluklara katılımını kolaylaştırmaktadır. Sanal sosyalleşme, bir gruba katılma, dolayısı ile bireyin sosyalleşmesine yardımcı olmaktadır. Sanal sosyalleşme, çevrimiçi ortamlarda diğer insanlarla etkileşim kurarak sosyalleşme sürecini anlatmaktadır.

Sanal sosyalleşme, insanların aidiyet ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olabilmektedir. İnsanlar, gerçek hayatta çeşitli sebeplerden dolayı bir gruba ya da topluluğa ait olma duygusunu elde edemeyebilirler. Sanal ortam, bu ihtiyacı karşılamak için bir alternatif sunmaktadır. Bireyler, çevrimiçi topluluklar aracılığıyla aidiyet duygusunu yaşayabilmektedirler. Bu açıklamalar bağlamında, dijital dünyadaki etkileşimlerin ve sanal kimliklerin, bireylerin aidiyet duygusunu nasıl etkilediğini ve sanal sosyalleşmenin bu ihtiyacı nasıl karşılayabildiği görülebilmektedir. Bu sayede insanlar, çevrimiçi ortamlarda kendilerini bir topluluğa ait hissedebilmekte ve bu da onların sosyal ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olabilmektedir.

7. Sonuç

Kimlik, gündelik hayat içerisinde bireyin kendisini toplumdaki konumunu belirlemek ve diğerlerine nazaran kendine ait özelliklerini açıklamak için kullandığı bir olgudur. Kişiyi diğerlerinden ayıran özellikleri veya toplumla bütünleşmesini sağlayan yönleri, kişinin kimliği üzerinden şekillenmektedir. Toplumda kazanılan

kimlikler, genellikle çok fazla değişime uğramamaktadır. Başka bir taraftan sanal kimlik ise değişimin sınırlarının kestirilemediği bir zeminde şekillenen bir yapıya sahiptir. Kişinin ortam ve koşullara göre şekillendirdiği hatta bazı zaman çoklu kimlikler kullanarak farklı özellikleri içeren birden çok kimliğe sahip olabilmesi dijital ortamlarla mümkün hale gelmiştir. Sanal kimlik, sağlanan böylesi özgürlük alanı ile hem tercih edilmekte hem de eleştirilere açık hale gelmektedir.

Bilgisayarların icadı ve internetin kullanımı beraberinde yeni bir iletişim alanı oluşturmuştur. Böylece insanoğlunun sanal evrene yolculuğu başlamıştır. Dijital evren, insanların zihinsel uzantılarından oluşan bir dünya oluşturmuştur. Siber zaman ve mekânda oluşan bu yeni düzlemde insanlar kendilerini bir tür yeniden yaratma şansı bulmaktadırlar. Sanal mekânda istedikleri ya da olmaya çalıştıkları kişilere dönüşme olanağı bulmaktadırlar. Yaşanan gelişmelerden önce belki hayali sayılabilecek fikirlerin ve düşüncelerin bir tür oluşum bulduğu yeni ortam, sanal alemi oluşturmaktadır.

Bireylerin kimlikleri vasıtası ile dahil oldukları sanal platformlar gün geçtikçe hayatın her alanını içerisine almaya başlayan bir konuma gelmektedirler. Gündelik hayat içerisinde sanallık bağlantısı kaçınılmaz bir hal almaya başlamıştır. Dijitalliğin sağladığı kolaylıklar ise yadsınamaz durumdadır. Fakat dijital ortama aktarılan veriler ve bu verilerin etki alanları toplumsal zeminde araştırılması gereken bir etki bırakmaktadır. Bu etkilerin kimlik ve aidiyet kavramına yansımaları bundan sonraki çalışmalar için önemli olmaktadır.

Dijital ortamlar, sosyal çalışmacılar tarafından ortaya çıktığı ilk günden beri araştırmalara konu edinilmiştir. Sanal ortamlarda oluşturulan kimliğin gerçek kimlikle uyumu ya da uyumsuzluğu da çalışmalara konu olmuştur. Birey kimliği, kendini tanımlarken ve anlatırken kullanılmaktadır. Kimlik, kişinin kendine has yönlerini açıklamakta ve diğerleri ile ortak olan özelliklerini de vurgulamak için kullanılmaktadır. Üyesi olunan topluma ve kültüre özgü özellikler kimliğe yansırken bireysel özellikler de bu toplum içerisindeki kendine ait yeri belirtilmektedir. Başka bir ifade ile kimlik bireysel özellikleri toplumsal aidiyet kavramıyla sentezlemektedir. Birey bu sayede toplumun bir parçası haline gelmekte ve aidiyet duygusu karşılanmaktadır. Sanal kimlik kavramı, en genel anlamıyla bireyin sanal mekânda kazandığı kimliği ifade etmektedir. Sanal kimlik, kimliğin olduğu gibi sanal evrene aktarılmasını mümkün kılarken istenildiği halde bu kimliğe var olan ve yahut var olmayan özelliklerin eklenmesi ya da çıkarılmasını da mümkün kılmaktadır. Birey olmasını istediği ve hatta düşlediği birtakım değişiklikleri kolaylıkla yapabilmektedir. Yaş, cinsiyet, eğitim durumu meslek gibi birçok özelliği istediği gibi değiştirmektedir. Her ne kadar bu tür bilgilerin doğruluğunun belirlenebildiği durumlar bulunsun da bilgilerin doğruluğunun tespit edilemediği durumlar da bulunmaktadır. Sanal mekanların sağlamış olduğu bu imkân kötüye kullanılabilir olmasına karşın bireyin sanal da olsa bir gruba bir topluluğa dahil olmasını kolaylaştırabilmektedir. Böylece birey gerçekte yaşamasa dahi bir topluluğun parçası haline gelebilmekte ve aidiyet duygusuna sahip olabilmektedir.

Sanal cemaatler kavramı dünyanın bir ikizinin yaratılmış olduğu siber uzayda kurulan toplulukları ifade etmektedir. Rheingold'un ortaya koyduğu bu tez toplumsal çözümlerin bir çözümü olması ümidi de taşımaktadır. Toplumsal değerlerin sanal cemaatler tarafından da kurulabileceği fikrini savunmaktadır. Çünkü sanal cemaatler benzer ilgi alanına sahip kişilerin bir araya gelmesiyle oluşturulan toplumsal gruplardır. Sanal topluluklar, mekân olarak dijital ortamı kullanmalarına karşın hala toplumun bir uzantısı gibi görülmektedir. Bu durumda herhangi bir nedenden ötürü toplumla bütünleşememiş ya da toplum içerisinde kendisini ifade edememiş kişilere alternatif bir toplumsallık sunmaktadır.

Sanal cemaatler, toplumsal alanın uzantısı ve yahut alternatifi gibi görülmesi fikri sanal aidiyet kavramını da desteklemektedir. Yapılan çalışmalarda özellikle sanallığın meydana getirdiği sorunlar tartışılmaktadır. Bununla birlikte sanallığın alternatif bir mecra olması ve toplumsal değerlere yönelik koruyucu tutumları da içermesi arka plana atılmaması gereken bir hal almaktadır. Her ne kadar bağımlılık, yalnızlaşma, yabancılaşma gibi sorunlara sebep olsa da sanallığın sağladığı sosyalleşme de önemli olmaktadır. Yapılan çalışmalarda bu problemlerin yanı sıra sanal sosyalleşme ve sanal aidiyet vurgusu da elde edilen sonuçlardandır.

Literatürdeki çeşitli araştırmalar, sanallığın aidiyet ilişkisi üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Bu bilgiler ışığında sanal aidiyet kavramı, bireylerin sanal cemaatlere ve sanal topluluklara dahil olma süreçleriyle ilişkilendirilmektedir. Sanal kimliğin inşa edilebilir yapısı, bireylerin sanal grup ve topluluklara katılımını kolaylaştıran önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Sanal kimlik, bireylerin çevrimiçi ortamda kendilerini istedikleri şekilde temsil edebilmelerine olanak tanımaktadır. Bu esneklik, bireylerin sanal ortamlarda daha rahat etkileşim kurmalarını ve çeşitli sanal topluluklara katılımlarını teşvik etmektedir. Bir gruba dahil olma

durumu bireyin sosyalleşme sürecini desteklemektedir. Bu süreç, bireyin aidiyet ihtiyacını karşılamada önemli bir rol oynayabilmektedir.

Sanal sosyalleşme, bireylerin çevrimiçi ortamda kurdukları ilişkiler ve etkileşimler yoluyla sosyalleşme süreçlerini ifade eden bir olgudur. Sanal sosyalleşme, bireylerin aidiyet ihtiyaçlarını karşılamada alternatif bir yol sunmaktadır. Sanal topluluklar, bireylerin gerçek hayatta çeşitli sebeplerle elde edemedikleri aidiyet duygusunu sanal ortamda gerçekleştirmelerine aracı olabilmektedir. Bu sayede, bireyler sanal topluluklar aracılığıyla kendilerini bir gruba ait hissedebilmektedir. Sanal aidiyet duygusu, kişilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılama konusunda önemli bir rol üstlenmektedir. Dijital dünyanın sunduğu bu imkanlar, bireylerin sosyal bağlar kurmalarını ve aidiyet duygularını tatmin etmelerini kolaylaştırmaktadır.

Sonuç olarak, sanallığın aidiyet üzerindeki etkisi, sanal kimliklerin esnek ve inşa edilebilir yapısıyla desteklenmektedir. Bu ise bireylerin sanal grup ve topluluklara katılımını teşvik ederek sosyalleşme süreçlerini ve aidiyet duygularını güçlendirmektedir. Bu bağlamda, sanal sosyalleşme, bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılama ve aidiyet duygularını tatmin etme konusunda önemli bir alternatif sunmaktadır.

Kaynaklar

- Altunay, A. (2012). Geleneksel medyadan yeni medyaya: Görüntü yüzeyi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 33-44.
- Altunay, A. D. (2015). Bir sosyalleşme aracı olarak yeni medya. *Selçuk İletişim*, 9 (1): 410-428
- Arı, F. (2022). İnternet bağımlılığının sonrası: netlessfobi ve sanallaşan kimlik. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 85-96. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/jswrpub/issue/66315/1017671>
- Armağan, A. (2013). Gençlerin sanal alanı kullanım tercihleri ve kendilerini sunum taktikleri: bir araştırma. *Journal of International Social Research*, 6(27).
- Aşkın, M. (2007). Kimlik ve giydirilmiş kimlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(02), 213-220.
- Atalay Güneş, Z. N. (2017). Dijital sosyoloji ve metodoloji: Ne kadar yeni ne kadar tanıdık. *Sosyoloji divanı, dosya: Dijital sosyoloji*, 87-99.
- Balle, F. ve Eymery, G. (1991). *Yeni medyalar*. (Çev. M. S. Şakiroğlu), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baym, N.K. (2010). *Personal connections in the digital age*. Polity Press: Cambridge, UK,
- Connolly, W. E. (1995). *Kimlik ve farklılık -siyasetin açmazlarına dair demokratik çözüm önerileri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Featherstone, M. (2005). *Postmodernizm ve tüketim kültürü*. (Çev. M. Küçük), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Fuchs, C. (2011). *An alternative view of privacy on Facebook*. *Information*, 2(1), s.140-165.
- Fussey, P. & Roth, S. (2020). Digitizing sociology: Continuity and change in the internet era. *Sociology*, 54(4), 659-674.
- Girgin, Ü. H. (2018). Gelenekten postmoderne kimlik inşa süreci ve yeni medya: Facebook örneği. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5): 202-230.
- Goffman, E. (2017). *Etkileşim ritüelleri*. Heretik Yayınları, Ankara.
- Göker, G. (2007). İnternet'in Türkiye kadın hareketi üzerindeki etkisi: kadın kurultayı e-grubu örneği. M. Binark (Der.). *Yeni Medya Çalışmaları* içinde (ss. 205-247). Ankara: Dipnot Yayınları.
- İsmayılzada, L. (2017). Sanal dünyada sanal dönüşüm. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1(3), 227-236.
- Kabakcı, M. H. ve Baş, F. C. (2024). Sosyal medya kullanıcılarının modernlik algıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin sosyolojik olarak incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(3), 459-485.
- Karagülle, A. E. ve Çaycı, B. (2014). Ağ toplumunda sosyalleşme ve yabancılaşma. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 4(1), 1-9.
- Kellner, D. (2001) Popüler kültür ve postmodern kimliklerin inşası. G. Seçkin (Çev.), *Doğu Batı Düşüncesi Dergisi*, 4(15): 187-219.
- Köse, H. (2008). İnternette" açık" ve demokratik yayıncılık:" sanal ortam günlükleri" ve Wiki'ler. *Marmara İletişim Dergisi*, 13(13), 83-93.
- Kroger, J. (2006). *Identity development: Adolescence through adulthood*. Sage publications.
- Lupton, D. (2013) *Digital sociology: an introduction*. University of Sydney: Sydney Introducing Digital Sociology
- Manovich, L. (2001). *The language of new media*. London: The MIT Press.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. (Çev. O. Akınhay ve D. Kömürçü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mesch, G. S. (2009). *The internet and youth culture*. *Hedgehog Review*, 11(1).

- Özdemir, B. ve Yıldırım, G. (2019). Dijitalleşen iletişim ortamlarında kimlik inşası ve benlik sunumu: İletişim fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 3(3), 178-191.
- Palmer, A. & Koenig-Lewis, N. (2009). An experiential, social network-based approach to direct marketing. *Direct Marketing: An International Journal*, 3(3), 162-176.
- Parekh, B. (2014). Kimliğin mantığı. (F. Halvacıoğlu, Çev.). *Kimlik Politikaları*, 53-76.
- Rheingold, H. (1993). *The virtual community homesteading on the electronic frontier*. London: The MIT Press.
- Robins, K. (2013). İmaj görmenin kültür ve politikası (Çev: N. Türkoğlu). (2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sili Kalem, A. (2022). Gündelik hayatın dijitalleşmesi karşısında sosyoloji. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 6 (2), 95-102
- Smith, A. (2002). Küresel çağda milletler ve milliyetçilik. D. Kömürcü (Çev.), İstanbul: Everest Yayınları.
- Sucu, S. A. ve Gündüz, U. (2019). Kitlelerin yeni göç mekânları olarak sosyal medya ve sanal göç ilişkisi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 466-490.
- Timisi, N. (2005). Sanallığın gerçekliği: internetin kimlik ve topluluk alanlarına girişi, internet toplum kültür. M. Binark ve B. Kılıçbay (Yay. hHaz.), *İnternet toplum kültür içinde* (s.89-105). Ankara: Epos Yayınları
- Tuğran, F. E. (2016). Dijital yerlilerin siber-uzamda çoklu kimlik kullanımı ve oyun oynama pratikleri. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 1(1), 8-17.
- Turkle, S. (1995). *Life on the screen: identity the age of the internet*. Weidenfeld and Nicolson, London.
- Turkle, S. (2011). *Alone together. Sociable robots, digitized friends, and the reinvention of intimacy and Solitude*. New York: Basic Books.
- Wayne, S. & Linswn, R. (1995), Effects of Impression Management on Performance Ratings: A Longitudinal Study, *Academy of Management Journal*, B8(6)
- Wellman B. & Guila (1999). "Virtual communities as communities: Net surfers don't ride alone". M. A. Smith & P. Kollock (ed.). *Communities in cyberspace*. (s. 167-194). New York: Routledge.
- Wellman, B. & Hampton, K. (1999). Living networked on and offline. *Contemporary Sociology*, 28(6), 648-654.
- Wellman, B. (2001), Physical place and cyberplace: The rise of personalized networking. *International Journal of Urban and Regional Research*, c. 25 (2).
- Wynn, J. R. (2009, June). Digital sociology: emergent technologies in the field and the classroom. In *Sociological Forum* (Vol. 24, No. 2, pp. 448-456). Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd.
- Yavuz Y. (2021). Gündelik hayat ve sosyal medya. (Ed. D. Şenol-G. Yıldız). *Gündelik hayat sosyolojisi-teoriden uygulamaya İçinde* (397-454). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Zhao, Y. & Wang, M. (2023). Digital sociology: origin, development, and prospects from a global perspective. *The Journal of Chinese Sociology*, 10(1), 19.
- Zinderen, İ. E. (2020). Yeni medyada kimlik inşası: YouTuber kimliğine ilişkin bir inceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(1), 415-434.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazar, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
